

MAGYAR KURIR

Indult Bétsből, Kedden December' 30-dik napján, 1817 - dik esztendőben.

B. é. t. s.

Ő Cs. Kir. Felsége, kinek minden alyai gondolkodása a' maga szeretett alattvalóinak boldogíttatásokra van intéztetve, oly meggyőződéssel, hogy nagy kiterjedésű hírodalmában az Országlás' közhasznú tzeljät ugyan, tsak a' Rendelések' egysége által lehet elérni, 's az Országlásnak szükséges ereje tsak ezen egység által tartathatik fenn; de azonban hogy ezen Rendeléseknek a' Császári Státus' külömbkülömb 's egy egy magános részre való alkalmaztatásban, az ezeknek különös sekvéssekre, állapotokra, 's szükségüknek innétkövetkező különbözésére is elmelőzhetetlen tekintettel kell lenni: jónak találta, az eddig *Cseh Austriai 's Galitziai Egyesített Udvari-Cancellaria*, és *Centralis Organizálás' Udvari Biztossága* nevezetek alatt fennállott legfőbb Politikai tisztviselői karokat, Belső Ministérium nevezet alatt össze tsatolni, a' melly közép ponti főhivatal egy *Legfőbb Cancellarius*, *Belső Minister*, alatt, három, úgy mint —

egy *Cseh-Gallitziai*

egy *Austriai-Illyriai*

's egy *Lombardiai-Velentzei, Cancellariáktól* álljon.

Ezen Politikai közép ponti Fő-Tisztihivatalnak hivatala a' leszen, hogy a' magokbelső adminisztrátassokra nézve eddig az Egyesített Cancelláriának és a' Centralis-Organizálásbéli Udvari Biztosságnak kormányozása alatt volt tartományok-

ban és országokban, ezeknek boldogságát, legszelesehben kiterjedő értelem szerént előmozdította, a' közönséges terheket igazán egyenes mérséklés szerént felosztsza, a' pallérozódás és tanulás' munkáját egyforma principiumok szerént terjeszse, de egyszersmind arra is nem kevesebb gondja legyen, hogy a' Császári birodalom' egysége' fundamentumos képzeletének tekintetben való tartatása mellett, azon külömbkülömbféle részeknek, melyekből ezen birodalom áll, természeti tulajdonságaik, a' hol fekvések és állapotok megengedik, szemügyre vétetessenek, megfontoltassanak, 's tekintetben tartassanak.

Ő Cs. K. Felségének egygyik legfőbb erányzása a' vala, hogy az a' maga szeretett alattvalóira 's állapotjokra nézve jónak és őket megkímélőnek lenni találattott intézet, melly szerént a' dolgok' folyamatjának útja a' Kerületek- 's Delegációkbéli Hivataloktól a' Kormányssékekhez 's ezektől a' legfőbb Centralis Tisztikarhoz megyen, ennekutánna is változás nélkül megmaradjon, úgy, hogy az alattvalók az Administrációra szikügy mint az igazságkiszolgáltatására nézve minnyájan a' mondott kettős instántzia' jótéteményeivel élhessenek, 's az ő Politikai közép ponti legfőbb Tisztikar eránt való állapotjok éppen úgy maradjon, mint eddig volt.

Ehez képpest kinevezte ő Cs. K. Felsége: —

Legfőbb Cancelláriussá 's Belső M

nisterré a' maga eddig volt. Státus és Conferentziális Ministerét Saurau Ferentz Grófot —

Cseh-Gallitziai Cancellariusá Udvari Cancellarius Lazanzki Procop Grófot —

Austriai-Iliriai Cancellariusi ideig való Helytartóvá Vice-Cancellarius Geisern Nep. János Bárót —

Lombardiai-Venezzei Cancellariusá Mellerio Jákob Grófot —

* * *

Öettingen Grófot a' legfőbb igazságtévő Tiszti-kar' Elölülőjét, ezen eddig folytatott hivatalából feloldozni, és sok esztendőktől fogva hűséggel folytatott szolgálataival való Felsőleges megelégedésének bizonyágául a' maga Státus és Conferentziális Ministerévé — 's helyébe a' legfőbb igazságtévő Tiszti-kar' Elölülőjévé. —

Wallis Grófot, Státus és Conferentziális Ministert kinevezni, 's az igazságtévői Törvények' Udvari Biztosságahéli. így a' Politikai Törvényes dolgok' Udvari Biztosságahéli Elölülést is, az ő Státustanársbéli eddig való szolgálattételeitől lett feloldoztatással, reá bízni, méltóztatott ő Cs. K. Felsőlege.

* * *

Ő Cs. K. Felsőgének az Alsó Austriai Fő Hertzsegségi Cs. Kir. Kormányország által a' tegnapi Bétsi Német újságban kiadott Felsőleges Rendelése szerint valamint a' levelekért úgy a' postaszekérért is, a' Cs. K. postahivataloknál fizetendő minden pénz, Conventziós pénzben kell, a' jövő 1818-dik esztendő Februariusának 1-ső napjától fogvást, (a' kijött *Tarifa* szerint) tenni.

Svédzia és Norvégia.

A' Svédziai Király Nov. 27-dikére össze híván az Ország Rendjeit rendkívül való Országgyűlésnek tartására, minekutánna azok össze sereglettek volna, a' Királynak e' következő beszédjével kezdődött-el a' Gyűlés, melyet azonban nem

a' Király maga, ki betegsége miatt jelen nem lehetett, hanem a' *Södermanlandi* Hertzeg ő Kir. Hertzsegsége olvasott-helyette:

„Uraim! Az én October 1-ső napján kiadott Proklamációból által láthatatok azokat az indítékokat, mellyek engemet arra bírtak, hogy az Ország 4 Státusainak Biztosait és Tagjait rendkívül való Országgyűlésre össze hívjam. Semmi személyes indító ok nem volt ezen összehívásnak rugója; állhatatosan feltévé magamban, hogy Constitutziókat úgy a' mint van megtartom, és soha meg nem engedem, hogy legkisebb változás is essen azon, hanemha azon formák szerint, mellyek ebben az Aktában megvagyának határozatva: fogadott fiammal, a' Korona Örökösével együtt arra fordítottam figyelmetességemet, hogy ezen Sarkalatos Törvénynek azt a' hathatóságot és erőt szerezzem-meg, melly a' reám bízott legfőbb hatalomtól függ. Annak látásából származó örömöm, hogy függetlenségünknek ezen oltalon-bástyája szentül megtartatik, nevedett azzal az én szívemre nézve olly édes gyönyörűséggel, hogy én magam lehetek annak az egyetértésnek tanuja, melly az Ország minden Rendjeinek tagjai között uralkodik. Hálát adtam a' Gondviselésnek azon nyugalomért, mellyben élünk, midőn más oldalról fájdalommal esett értésemre az, hogy a' Disconto-Kasszák' Kreditjének fenntartására való erőlködéscimtsak annyit használtak, hogy azoknak megbukását késelettették. Ez a' történet, melly nagyon megsomorított, más részről még is meggyőzött affelől, hogy hasznos következései lehetnek annak, mind belső Kormányunkra, mind Kereskedésünk' Systemájának kiterjedésére nézve, melly Systemát én kifejtődését gátoló bilintseitől megszabadítani kívánom, de a' melly mind addig gyenge lábon fog állani, míg a' belső szorgalmatosság erőszakosan gátoltatik. Minokutánna én

sok ideig azon plánumokra függesztetem volna gondolatimat, mellyeket a' nemzetnek sok esztendőktől fogva kijelentett kívánságához képest elétekbe kell terjesztenem, majd ismét hirtelen félbe kellett ezen minden részben oly igen szövevényes munkát szakasztanom, hogy egyedül csak egy Finantziái jóvállás készítésével foglalatalkodjam, melly néktek által adódjon. Ez a' jóvállás hosszas fejtörésnek, és az Ország belső segedelem-útfejein, nemkülönben a' most folyamatban lévő pénzjelek öszveséges summaján fundáltt szamvetéseknek a' születménye. Nem úgy gazdagítjuk meg a' nemzetet, ha ezen pénzjeleket sokasítjuk, hanem ha egy olyan zálogot teszünk-le, melly azoknak kibotsátásával egyarányúsághban van. 1802. esztendőben 14 Milliő Tallérra ment ezeknek a' száma, a' mint tudjátok, a' Fogyasztó-Fundus Hivatalától kiadott Váltó Czedulákat is oda értvén; most pedig 50 Millióra teheljük azokat. Csak ebből is által láthatjátok, melly nagy áldozatokat kellett tennem, hogy papiros pénzünk kreditjét külső Országokon fenntarthassam. Az áldozatok szabad akarathol történtek, és én örömmel bizonyosodtam meg abban, hogy a' papiros pénznek kreditje helyre állott, a' nemzetnek aggodásai haszontalanokká lettek, és a' polgároknak egymással való közösüléssekbe lassan lassan ismét vissza tért a' bizodalom. Midőn én a' papiros-pénz kreditjének fenntartásával foglalatalkodtam, akkor oly dologba avattam ugyan magamat, a' melly egyedül csak a' Nemzeti Bank kormányát illelné; de minthogy az Ország Rendjeinek ezen Banknál lévő Követei a' Nemzet Képviseleitől nem voltak eléggé világos és meghatározott utasításokkal ezen tárgy felett felkészülve: tehát nekem e' lijjanosságot hí kellett pótolnom, és kívánságtokat meg kellett előznom. Midőn a' Váltó-Levelek Cursusának rendkívül és hirtelen való

felhágását megállítottam, és olyan egyezésekre léptem, mellyek mind a' két Királyságra nézve hasznosok voltak, a' kereskedési munkálódásokat megkönnyítettem, és minden részrehajlás nélkül itélő polgár megitéheti, hogy mennyire bizhatnak idegenek 's hazafiak egy oly pénzjehez, melly egyetlen egy hónap alatt 50 proCentonál fellyebb is hágott, alább is szállott. Ha mindjárt a' külső Országi kereskedés meggazdagít is valamely olyan Nemzetet, a' melly tulajdon Országában igen keveset természet; mindazonáltal ez a' kereskedés csak annyiban lehet az országra nézve hasznos, ha a' föld elegendő élelemre valót terem a' lakosoknak. 1813-ban több mint 5 milliő Tallér ára gabonát hoztak-be az Országba; a' mellyből látszik, hogy a' földművelésben tett minden előmenetelünk mellett is, sokat kell még annak éllesztésére csinálnunk. A' Posztónak Fabrikákban való készítése hasonlóképpen magára vonta figyelmességemet. A' fő városbéli Fabrikásoknak tudokra adatott, hogy a' Kormány 3 egész esztendeig egy más után 500,000 rél posztót fog fölök esztendőnként az armadiának ruházatajára venni. Némelly kézimiveseknek, és sok földművelőknek tulajdon vagyonomból nyujtottam segítséget. A' száraz 's tengeri katonaságról való gondoskodásomat mutatják mind a' köz katona mind a' Tiszt sorsának javítására tett rendelkezésem. Hogy meg ne lankadjon a' vitézi bátorság azokban, kiknek nints annyi értékjek, hogy magoknak Obersteri vagy Oberslajtnánti tisztséget vásárolhassanak, az ilyen eladó tisztségeket nagyobb résznél magamhoz szedtem, és az a' tzelem, hogy ha csak tehetségem engedi, apródonként egész a' Kapitányságig megveszem azokat. Ennél fogva két hasznot teszek, egyiket, hogy az eredeti tzelet ismét vissza hozom, másikat pedig, hogy az Armadiának hasznára olyan summak folynak-be, mellyek

a' tisztségek' eladásának szokásba való hozása á tal attól elvonattak. XI. Károly örök emlékezetet érdemlő munkájának tökéletességre való hajtásavégett a' szolgálatban lévő Marsalloknak, és Generálisoknak állapotjokat ha fényessé nem is, legalább tisztességesse tettem. A' Generálisoknak és Tiszteknek özvegyeit hasonlóképpen tekintetbe vettem, és bár az én segedelem-forrásim is határok közé voltak e' részben szorítva: mindazáltal a' Laistromokból és jelentésekből által fogjátok látni, hogy az Armádiára és ennek penziót kapó Tagjaira Esztendőktől fogva 2 millió Bankó Tallér adódott ki, annélkül, hogy a' közönséges kintstár tsak legkissebbé is megterhelhetett volna. Egy 80 ágyus linea hajót építtettem, és a' Flottáknak számát neveltem. A' mit a' katonai tisztségekre nézve miveltem, ugyan azt tettem a' polgári hivatalokra nézve. Több Kormányozói Hivatalokat a' Tartományokban megvásároltattam, és nem is nyugszom elébb, míg tsak minden efféle visszaélések egészen el nem enyésznek. A' Polgári Isptályokra, Szülő-Házokra, és minden egyéb közönséges Intézetekre, valamint a' gabona árának a' fő városban alatt való tartására hasonlóképpen figyelmezttem, és míg olly sok Tartományok, mellyeket pedig a' természet szelid éghajlattal, és termékeny földel áldott-meg, inséget és szükségét láttak, az alatt Svétzia oly szerentsés volt, hogy senki abban sem éhel meg nem halt, sem belőle ki nem vándorlott, hogy más országban keresné élelmét. Egy tenger sem láttá Scandinaviának lakosait csoportonként messze földekre bujdosni, hogy ott másoknak nyakán élösködnének. — Nem mulattam el a' fő városnak tsinosítását is; a' közönséges munkák mellett sok szegények megkeresték kenyereket. A' musikának és szép mesterségeknök Akademiáji elegendő segedelmet kaptak, és ámbár az ezek-

re's más effélékre tett költségek nagyobb summát tesznek is, mint a' mi a' szegények hasznára fordítatott- de még sem kell ezen tzelokra fundatziókról gondolkoznotok, én már ollyan eszközöket találván-fe l, mellyeknél fogva a' Kintstárnak legkissebb terhe nélkül mind azokat a' költségeket ki lehet elégíteni. Arra nézve pedig, hogy a' gabonával kereskedő uzsorások miatt a' szegénység sem egyebet sem pedig főképpen a' fővárosban inséget ne lásson, nem szükség egyebet tennem, mint hogy bizonyos rendszabásokat javaltak, a' mit nem is mulatok-el. Azzal a' pénzel, mellyet a' Nemzet reám bizott, ugybántam mint egy hív édes Atya gyermekeinek vagyonával bánik; és azon armádiának tartásán fellyül, mellyet a' fiam Német Országban vezérelt, külföldről való bevételek, és a' nemzeti adósságoknak lefizetgetése által körül belől 25 millió Tallért gazdálkodtam, úgy hogy minekutánna illy szép financiai lépéseket tettünk, tsak a' képviselő-jelnek kreditjét kell jobb lábra állitaaunk. Ha a' forgásban lévő summa nagynak teszük is, meg fogtok nyugodni Uraim! ha segedelem-forrásinkal egész kiterjedéssében megesmerkedtek, és ha azokat a' környülállásokhoz mérséklett bőltességgel, és takarékoszággal fogjátok használni. Tsak arról van a' szó, hogy valami tévedésekbe nem kell esni, mellyek egészen megbuktatnák a' Statusnak finantziáját, melly most az én meggyőződése szerént-meglehető állapotban van. Koránt sem hiszem, hogy az a' jóvállás, melly most mindjárt elétekbe fog terjesztetni, olly tökéletes legyen, mint a' millyenné én magam ohajtottam volna azt tenni, de jó lesz az ideigóráig, legalább a' jövő Országgyűlésig meg lehet próbálni. Én ugyan az Ország' alkotásánál fogva efféle munkának elétekbe való terjesztésére köteles nem volnék, de boldogságtokrol való gondoskodásom élesztí erömet, és

tapasztalásomat javatokra fordíttatja velem. Ha használhatnék vele néktek, boldognak tartanám magamat; ha pedig azok a' rendelkezések, mellyeket ti fogtok tenni, jobbak lesznek az én gondolatomnál, hálát adok a' Gondviselésnek, hogy néktek jobb belátást adott. Én mindögg a' közönséges vélekedést és az önének a' lelkét követtem, ellenben egyiket is a' másinak erőszakosan alája vetni soha nem igyekeztem. — Semmit nem kételkedem fölöle, hogy minden szándékotok a' Haza boldogságára vannak intézve, oda kell mindenkor minden feltételeinket irányozni. Mikor a' Haza szoll, akkor minden magános kívánságoknak meg kell nemulni. Mennél nagyobb az ilyen áldozat, annál illendőbb egy olly Nemzetnek képviselőjéhez, melly magát minden alkalmatossággal hirre lévire való vágyása, és a' közjó eránt való szeretete által megkülönböztette. Hadd keressen az erőtelen, ki a' nehézségnek terhe alatt lero gyik, ingadozó Systemákban reszketve segítséget; a' szabad ember maga szabván azokat a' Törvényeket, mellyeknek engedelmeskedik, maga oltalmazván azokat a' jusokat, mellyeket megtámad, tsendesco megy szemközt a' bajos környülállásokkal, tudván, hogy azokon általront, és fájának mind bátorságát mind munkájának gyümöltseit örökségül fogja hagyni. Uraim! ha ebből a' szempontbol nézitek ti is a' jelenvaló környülállásokat, úgy áldják-meg majd maradékaitok öröklődés-tetek. Tanátskozásaitoknak egygyességén, abbeli magatok elszánásán hogy úgy akarjátok a' bajt megorvosolni, hogy egyik Rendnek is nyakára nem hárítjátok a' terhet, fundálja a' Svétziai nép azt a' reménséget, hogy ez az országgyűlés a' dolgokat jövendőre nézve jobb lábra fogja állítani. A' haza javának megvilágosodott érzésétől vezéreltetvén, a' Finantziának ezt a' mostani tsiklandós környülállását használjátok arra, hogy most egy ollyan

új Alkotmányt állítsatok-fel, mellynek ezea nagy familia' minden ágainak szükségsei, és az igasság tétessenek talpköréül. Ha ezen fontos problémát megfejtitek, oly tzelít értek-el, melly a' közönséges várásnak tákélltetesen meg felel.“

Nagy Britannia.

A' megholt Charlotte Herczegasszony-nak haláláról olly sok haszontalan hírek szárnyaltak szerteszélyvel, hogy a' *London Medical Repertory* nevü Orvosi újság köteleességének érzette az Orvosoknak azon itéletét közönségessé tenni, mellyet azok a' Herczegasszony testének anatomizálása után az ő halálának okáról hoztak. Ez az itélet ide megy-ki, hogy a' Herczegasszonynak már a' vérében a' szülés előtt előre való rendeltetése volt a' görtsrángotódzásokra, és egyedül tsak ennek kell halálát tulajdonítani. Most Londonban arról gondolkodnak, hogy emlékezetére valamellyik közönséges piacon emlékeztető oszlopot emeljenek aláírás utján. Tsak egy *Guinee* aranyig szabad reá adni. A' *Yorki* Herczegné vállalta ezen dolognak kormányozását magára.

Ennek a' hónapnak az elején *Mansionshouseban* egy jól termelt ifju megy a' Lord-Majorhoz. Panaszkodik keservesen, hogy melly álnokul rá szedte ötet 40 pajtásaival együtt egy Amérikába szándékozó hajónak az Oberstere. Rábeszélt, úgymond, bennünket, hogy mennyünk a' Patriotákhoz szolgálni; öo Dollártigért egyenként minnyájunknak felpénzüil, ezenkívül azt mondta, hogy a' zsoldunkat is az napságtol fogva, mellyen a' hajóra lépünk, fogjuk húzni. Mi bizván emberségébe öszve gyülünk a' hajóra. Itt az én Obersterem azzal áll elő, hogy posztó ruháinkat vessük-le, és öltözzünk vászon ruhába, mivel Amérikában a' melegben jobb az illyen nyári pöre ruha. Mi levetkezünk, posztó ruhánkat elszedik, több napokig várjuk mi lesz már belő-

lünk? se felpéNZ, se zsold, se posztó ruha, semmi sints. Az Oberster egyszer még világosan megizeni, hogy Isten nevében elmehetünk, néki már nem kellünk. Kérünk uram tégy vélünk igasságot. — Hát van-e valami prástok az Oberstertől kérdi a' Lordmajor? Egy betü sints felele az ifju. Már így semmire sem megyünk monda a' Lordmajor, hanem én még is azt megteszem, hogy irok neki. Az ifju megköszönte, és könyörgött hogy tsak a' posztó ruhájokat adassa vissza nekik, a' többivel nem törődnek; mert tsak melegebb ruhánkvolna, úgy mond, keresnénk mi valamelly hajón magunknak szolgálalat; de ebben az Amerikai öltözetben meg-vezsz bennünket itt az Isten hidege.

Frantzia Ország.

A' *Gazette de France* azzal ditsekszik, hogy annak a' megfejthetetlen magaviseletü Manson Asszonynak, kivel mind eddig semmire sem tudott menni a' Rhodeti Törvénysszék, a' tömlöztben tulajdon kezével irtt munkájával bír, mellyben a' nevezett Asszony a' *Fueldes* meggyilkoltatásának historiájába való keveredését igazán elő adja. Még pedig maga Manson Asszony küldötte azt *Pillet* úrhoz, kinél ezt az újságot nyomtatják, azzal a' meghagyással, hogy maga ez az úr adja azt ki. A' kézirást *Pillet* úr le fogja párban íratni, és az eredeti egy Párisi Notarijussnál letétefik, a' pár pedig sajtó alá fog adatni.

Elegyes Dolgok.

Romában mind magában mind pedig körülötte az utonálló haramjaskodást már egész mesterség, és életneme formán üzik. A' multt Augustusban egy Tanító 12 ifju papokkal kiment *Veroli* városából a' mezőre sétálni. Egy helyen

rajtok ütnek a' haramják, és a' Tanítón kívül kit haza bocsátottak, a' többit mind egy lábíg elfogdosták. Minckutánna a' hegyek közé behurtzolták volna ezeket, a' városba beizentek, hogy ha tetszik a' 12 Seminariumi Papokat 12 ezer Olasz Tallérért kiadják. Utóbb 4000-rel is megelégedtek, és ezen summáért szabadon bocsátották a' foglyokat. — Angoliban sziate ilyen forma dolog törtéent. Kimegy 7 férjfi 's aszszony rokonival egy ifju vastag ember ezen városón kívül. 200 lépésnyire a' kaputól megtápiok őket a' haramják. Híjjába verték félre a' városban, mellynek 120 ezer lakosi vannak a' harangot, el kellett bíz ő nekik az erdő felé menni. Az ifju kövér ember nem győzött vélek sebesen menni, fogják tehát őtet, gégejét keresztül vágják, és ott hagyják. A' többi hetet későbbben 5000 Olasz Tallérért adták ki. Azt mondják hogy száznál is többet vannak ezek a' kötöni valók, és bandaformában megy körülöttök minden.

* * *

A' kutyák és matskák mennyi szerentsétlenségeket okoztak már a' házi életben? Most nem régiben *Schwetz* nevű faluban, Pruszszziában, e' szomorú történet esett. Egy Zsellérné tsak harmad nappal az előtt született kisededét a' böltsöbe lekötözi 's elaltatja, arról hogy a' matska benn van-e a' házban vagy nints, nem is álmodozván. Nagy későre haza jöven tsetset akar adni a' kisedednek, hát a' mint a' setétben tapogat a' matskát tapintja a' böltsöben. Ezt hirtelen eltsapja, és gyermekéhez nyul, kit ugyan megtalál de tsupa nedvesen, és minckutánna világot hozott, látta hogy véréhen fetreng; úgy találták, hogy a' matska torakát nyakát öszve martzangolta, és az órátel rágta a' kisedednek.

Hazai Dolgok és egyéb Toldalékok.

Magyar Ország.

Pestről Dec. 20-dikéről. — Titt. *Kitaibel Pál* úr, az Orvosi Tudomány-nak Doktora, — a' Nemzeti Univerzitas' Fűvész Kertjének ez előtt néhány esztendővel volt Gondviselője, — több, nevezetesen pedig a' Göttingai, Regensburgi, és Jénai tudós Társaságoknak tagja e' folyó hónapnak 15-dikán meghalálozott. Holttetemeinek eltakarítása azután harmadnap múlva történt, mellyben olly sok és nagy Méltóságú Uraságok részt vettek, hogy ha szinte a' boldogult, hasznos életének pályáján tett valóságos érdemei által meg nem mutatta volna is, hogy rendeltetésének megfelelni törekedett: tsak eltemtetésének ezen környülállása is megmutatná; mint kellyen ő róla itélnünk?

* * *

Tek. Ns. Pest Vármegeye e' folyó hónapnak 17-dikén e' következő árrát szabta a' Liszt- és kenyérfélének Pest's Buda Városaiban. Egy Mázsza 1-ső rendű Lángliszt — 25 fl. 25 xr; 2-od rendű 25 for. 24 xr; — a' Zsemleliszt mázsája — 19 for. 48 xr; — jótéle rozs liszt 18 for. 9 xr, — kenyérliszt mázsája 8 for. 50 xr. — Egy Pesti Mérő korpa 3 for. 53 xr; — első rendű Darakása 20 for. 31 xr; 2-od rendű 25 for. 21 xr. Egy krajtzáros Munt zsemlének $1\frac{3}{4}$ latot; közönséges zsemlének $2\frac{1}{4}$ latot; az Ani'sos muntlisztból való szarvasnak 1 latot; a' garasos barnás pékkenyérnek $6\frac{3}{4}$ latot; a' rozslisztból sültt kenyérnek 3 latot; fekete pékkenyérnek $9\frac{3}{4}$ latot kell nyomni.

* * *

Hassán e' folyó hónapnak 15-dikén kitsibe múlt, hogy az egész város a' tüzi veszedelemnek prédájává nem lett. Dél után 5 óra tájban a' Vármegeye' há-

zának hátulsó részén olly szörnyű nagy mértékben ütötte-ki magát a' kéményből a' füstel kevertt láng, hogy ha hamar nem érték volna, bizonyosan nagy része a' városnak, sőt egészen is hamuvá lett volna az. De olly gyorsasággal, és ügyességgel forgolódott a' nép, hogy minden nagy kár nélkül szerentsésen elnyomták a' lángokat. Némellyek abban a' vélekedésben vagynak, hogy magok a' Vármegeye házában lévő rabok volnának az egész dolognak indítói, kik e' gonoszságra éppen tsak azért vetemedtek, hogy az égés alatt elszökthessenek. Most már jobb vigyázat alá vették őket.

* * *

Selmeczről Dec. 5-dikén: — Éppen Méltóságos Kamara-Gróf *Drevenyák Ferentz* ő Nagyságának születése napját megelőző estve lévén, több helyeken musika's tántz multságok voltak alkonyodat után a' városban. A' Kamara' háza előtt; p. o. a' szabad ég alatt igen szép estvéli musikával tisztelték nem tsak a' Kamarához tartozók, de sok más tisztelői is ő Nagyságát. Az *Osmücz*i mellett fekvő *Cseptsányi*-féle házban egész estvéli 9 óráig táncz is volt. Mindenféle letakarodtak a' lakosok; mély tsendeség uralkodott mindenütt; hát egyszer éjjel tájban szörnyű nagy zuhanás hallatik. Mindenütt felrettentek az emberek, olly iszonyú volt a' rohanás hangja. Egyszeribe nyomozzák, hogy mi történt, és tsak hamar rá akadtak a' szerentséltenség helyére. Borzadás futotta-el minden jelenlévőknek testeket, midőn látták hogy az a' *Cseptsányi* féle ház süllyedt-le a' hegynék gyomrába, mellyben kevéssel ez előtt vigadoztak. Megbetsülhetetlen és meghalálhatatlan Istenigondviselés, hogy nem éppen akkor történt a' veszedelem, mert így a' százot meghaladná azoknak a' száma, kiket itt ekkor vagy agyon vert

vagy örökös nyomorékokká tett volna a' háznak lerogyása, de ez hálá legyen az Egek Urának nem történt. A' segítőkben nem volt fogyatkozás; mert még maga a' Hamara-Gróf ö' Nga is csak hamar megjelent, és a' szükséges rendeléseket megtenni méltóztatott. A' mennyit eddig az ideig tudunk a' szerentséllenségről, tsupán csak a' háznak az ura nem találta, mire még minden mesterkedés mellett sem tudtak rá akadni. Azt mondják, hogy a' veszedelem után szinte egy egész óráig lehetett szavát hallani, de a' sok bánya üregek úgy össze kavarják a' hangot, hogy ez a' maga rendes útján nem lehet. De hát hogy esett ez az elsüllye-

dés, ezt kérheti valaki? úgy, hogy Selmetz tsupa bányaboltokon és vermeken áll; a' régi vermeknek fekvését formáját nem lehet tudni, most tehát azok szakadoznak-be. 40 esztendeje, mondják, hogy hasonló szerentséllenség történt ott.

* * *

Jobbitás. Az 51-dik számú M. Kurir' toldalékjában az Erdélyi tziikkely' kezdetén, nem tudom mi zavarodásból, de csak néhány elsőb árkusokon, Küpetz helyett Batzon tétetett: kéretnek, kikhez ilyen hibás árkus ment, hogy ezen hibát ehézképpest megjobbitani ne terheltesse.

*Száz forint huszas pénzért, adtak Váltó czédulában: —
Dec. 27-dikén 300 $\frac{1}{2}$, — 29-dikén 302 $\frac{1}{2}$, — forintot.*

* * *

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Vége az 1817-dik Esztendőnek.

A' M. Kurirt illető hosszabbatska tudósításonat ma még egyszer elküldeni jónak találtam, nem azért, hogy a' ki már elolvasta még egyszer elolvassa, hanem hogy másokkal közleni ne sajnálja.

Itt pedig abhol még egyszer röviden megjegyezni szükségesnek tartottam: hogy a' M. Kurir' taksáját az 1818-diki egész esztendőre 30, félre 15 forintra fel emelni, a' bélyeg' árának megnevekedése miatt köntelenek valánk: kérünk tehát mindeneket, hogy a' kik ennek előre való nemtudása miatt kevesebbet küldöttek, kipótolni ne terheltesse.

Különösen megszollitjuk itt a' Magyar Kurirnak azon Tisztelt Olvasóit, a' kik ezen újságnak rendelésében azt a' módot szokták követni, hogy vagy leveleik vagy izenetjek által a' Kurirt oly feltétel alatt rendelik, hogy a' taksáját, valamely előforduló alkalmatossággal küldik-fel, tehát a' melly pontossággal minékiek szolgálni mindenkor készek voltunk, igéretjeknek ök is ily pontossággal megfelelni ne terheltesse, meggondolván azt, hogy, ha a' 30 forintokat fel nem küldik, nem csak ezen 30 forintokat veszjük-el, hanem a' magunk tulajdon költségét is, mellyt tettünk, melly hogy mennyire teljen, megitélhetik abbol, hogy csak a' bélyeg: és postapénz, esztendő alatt, minden Olvasóért 11 forintra telik. —

A' M. Kurir ajánlja kész szolgálatját, a' három nagy innepet kivéven minden héten kétszer, minden tölle kitelhetőkkel.

Rend-

Rendkívül való Toldalék.

A². M. Kurir' Tisztelt Olvasóji-
hoz, Bétsből.

Kétszázötven év alatt semmi hosszúságú tudósításokkal nem terheltem T. Olvasóimat. Most egyszer engedjenek meg, hogy többetszáz évre kiterjeszkedvén, ennek mint Nemzetünk' 30 esztendőktől fogva hűségessé szolgálójának újabb állapotjáról a' környüállások' kívánságával megegyező kiterjeszkedéssel írassak.

En és ennek azelőtti érdemes írója a' b. c. Decsi Samuel, 1798-ban, addig két név alatt irt újságainkat az egy M. Kurir név alatt öszszesatolván, ugyan akkor olly kegyelmes *Resolútiót* is nyertünk, hogy akármelyikünknek meghalálózása után az életben maradandó ezt azután is M. Kurir név alatt folytathassa. Így történt, hogy 1816-ban érdemes Társam' halálával, én ennek egyedül való tulajdonos írójává lettem. Mint nem kis betsületemre szolgáló dolgot nem említeni, hogy én ezen újságnak írásában, ennek felállása után nem sokkal, már a' b. c. Szatvay Sándorral, de mint neki csak segítője, nem kevés részt vettem; 1793-tól fogva 1798-ig magam adtam-ki M. Merkúrius név alatt, különös újságot; ekkor azt a' M. Kurirral egygyesítettük 's ezt a' nevet tartottuk-meg, melly alatt kívánok én ennekutánna is, míg a' pennát bírom, nagy lelkű nemzetemnek szolgálni.

Mit várhassanak tőlem Tisztelt Olvasóim, tudhatják sokan közülök 30 esztendőktől fogva való olvasgatásból: nem illy régi Olvasóimnak pedig általában csak azt ígérhetem, hogy tőlem is várhatnak annyit, mint a' mennyire, a' mi Státusunkban fennálló nem ártalmas írásbéli szabadság szerént, más szegény

Újságíróknak kiterjeszkedni lehet. A' mi irásunk nem Systema. Foglalatosságunk abban áll, hogy a' világon naponként történő 's esmeretségünkre jutó dolgokat, oly rendel mint hozzánk érkeznek leirogassuk 's kinyomtatassuk, a' lévén nagyobb érdemünk, ha a' tárgyakat megvallogatni 's úgy leírni tudjuk, hogy minden féle értékű Olvasóink megérthesék. — Nékem e' volt a' principiumom eleitől fogva; megtartom ezután is, 's erre fogom rogatni minden segítőmet. Ha könyvet írnék, talám én is feljebbteske próbálnék repdesni.

Egyéberánt egész elintéztetése ezen újság' irattatásának, ennyiben áll: A' Magyar Országai dolgokat különös szorgalmatossággal mindenünnét, a' hol csak találjuk, a' hazában kijövő közönséges újságokból, úgy, mint minden hozzánk érkező magános levelekből, öszszeszerkesztjük; a' külső dolgoknak öszszedetetésében pedig, mint kútfökkel a' külső Országokrol bejövő újságlevelekkel élünk. — Ha történik, hogy olykorolykor olyan tárgyakkal is szolgálhatunk, mellyek az itt mondott két tikkelyek alá nem vonatthatnak, találunk mi helyet újságleveleinkben az ilyen tikkelyeknek is, de a' melly végre csak a' levelek számát fogjuk inkább szaporítani, mint sem hogy különös titulusokkal feltzírászott toldalékokat adjunk. Mi azt tartjuk, hogy, ha a' leveleket titulusok nélkül számositjuk, éppen olyan; mint ha azokat titulusos toldalékokkal szaporítanók.

* * *

Fennállhatása' fundamentuma ezen újságnak egyedül csak a' Tisztelt Magyar Olvasók' pártfogása. Ez csak Nemzetünknek tulajdon felekezete eránt viseltető buzgósága által tartatik-fenn. Nékem elég alkalmatosságom volt a' három utóbbi tizedek alatt, ezen nemes buzgóságot há-

ládó érzéssel tapasztalni. Láttam, melly nagy lelkűséggel részt vettek sokak ennek mind boldogulásában mind viszontagságaiban. Tudom, mint örvendettek ennek mind származásán, mint folyamatjának állandóságán.

Ehez a' nemes buzgósághoz folyamodik a' Kurir a' maga mostani terhes viszontagságai között is.

A' taksája ennek legelőbb 10, azután 12 forint volt a' boldog és jó pénzű időkben, mert akkor nem is volt egyéb. Elkövetkezvén az 1799-dik esztendő után a' bankóztédula' betsének a' jó pénzhez képpes való leszállása, ekkor minden más újságoknak taksája nagyon nevakedni kezdett, tsak a' M. Kurir nem nevelte, bizonyos tekinteteket forgatván szemei előtt, a' magájét, egész az 1810 és 1811 esztendőökig, a' mikor már tovább győzni lehetetlen vala. Így történt végre, hogy ezen Ujságnak taksája is, de tsak az 1811-dik esztendő után, Váltótédulában 20 's 22 forintra tétetett esztendőnként, ambar mások 12 forintról már akkor 36 forintra emelték-fel Ujságaikat. Végre az 1816-dik esztendőnek kezdetén a' Kurirra is bélyeg üttetvén, taksáját 26 forintokra emelni kéntelenítettünk. A' jövő 1818-dik esztendőre is tsak ennyire vala ez már meghatározotatva, mint a' Bétsi Cs. R. Fő Postahivatalnak az Újságok' taksájáról Nov. 15-dikén kiadott, 's már mindenüvé el is küldetett laistromából látni lehetett, a' midőn mindazonáltal December' 3-dikán egy újabb laistromot adakí ugyan ezen Fő Postahivatal, melyben ekképpen szoll: —

„Mínthogy egy Nov. 14-dikén költ 's December' 1-ső napján kihirdetett Felséges Rendelésnek 1-ső tzikkelye szerint az eddig fennállott stempelezésnek taksáját az 1818-dik esztendő Januáriusának 1-ső napjától fogvást Conventziós pénzben éppen annyival kell fizetni mint eddig papiros pénzben fizettetett: tehát a' Cs. Kir. Fő Postahivatal az újságok' taksájának előbb kiadott laistromát megmásolni, 's kihirdetni kéntelenítettik, hogy újságokat tsak az itt következő Tak-salaistrom szerint küldhet, úgy mint, 's a' többi.“

Mit tselekedhettem már most én is egyebet, hanem hogy mint mások, én is feljebb hágtassam a' Kurir' taksáját, 's egész esztendőre legalább 30, félre 15 forintokra tegyem azt. — Ha ezen újság is mindenüvé mehetne Európában, nem busúlnék én semmit, de az a' baj, hogy e' tsak egy, egytlenegy, a' magájéi eránt ugyan elég buzgó, de nem oly nagy kiterjedésű Nemzethez mehet, és a' hol ugyan ezen nyelven más újság is van, a' melly nem kéntelenítettvén a' Stempel terhét viselni, mint a' Kurir, sokkal oltsóbb lehet.

Hogy senki se' találtathassék, ki azal vádolhasson, hogy a' Kurirnak megdrágításában talám alacsony nyereségkivánás légyen ingerlő okom, ide teszem előbb a' külső és belső, politikai, nevezetesebb újságoknak a' jövő esztendőre kiszabott árát, 's a' magaméjét is azok között, azután számot adok egy pár szoval arról is, hogy mire fordittatnak a' 30 forintok:

Külső 'Ujságok' taksája egész esztendőre: —

Anglusok	Forint.		Forint.
The Courir	—	Moniteur	— 436
The Morning Chronicle	— 1016	Journal de Paris	— 272
The Times	— 1016	— des Debats	— 272
Frantziák		— de Francfort	— 124
Gazette de France	— 272		

Olaszok	Forint.		Forint.
Giornale della deue Sicilie —	186	Frankoniai Merkur —	74
Német Országiai		Frankofurti Német —	100
Algemeine — —	124	Hamburgi Correspondens, nyom-	
Augsburgi — —	74	tató papiroson —	108
Baireuthi — —	70	Ugyan az író papiroson —	128
Berlini — —	80	Monachiumi Ujság —	70
Erlangi — —	40	Norimbergzi Courir —	64
		Petersburgi Német —	180

Belső Ujságok' taksája egész esztendőre

	Forint.		Forint.
Austriai Beobachter —	40	Prágai — —	62
Brünni — —	56	Posonyi Német (itt künn) —	42
Posoni Deák (itt künn) —	30	Serbus Ujság —	38
Majlandi Olasz —	122	Görög (Telegrafus nevű) —	80
Velentzei — —	126	Wanderer (Bétsi) —	36
Lembergzi Ujság —	38	Wiener Zeitung (Bétsi) —	52
Budai (itt künn) —	40	Magyar Kurir (Bétsi) —	30
Triesti — —	76		

Meg kell jegyezni, hogy itt én minden újságnak taksájába a' Stempelés' taksáját a' 300 forintos pénzfolyamat szerint belé számláltam. Példánakokáért a' *Londoni Courir*' taksája (Váltóban) 962 forint, a' stempel jó pénzben 18 forint, melly utolsó a' 300 forintos Cursus szerint teszen 54 forintot: és így egygyütt 1016-tot. Így az Augsburgi újság maga (papiroshan) 38, a' stempel jó pénzben 12, 's papiroshan 36 forint lévén, a' kető egygyütt 74 forint, 's így a' többi is. — Egy sints köztök oltsóbb a' Magyar Ujságnál — pedig ennek állapotja nem olyan könnyű, mint némely másoké, kik azt tselekedhetik, hogy vévén az idegen újságokat, kapják a' plajbászt, 's a' melly tikkely nékiek tettik megjegyelik, 's oda adják a' betűszedőnek, hogy szedje. Nékünk mindent magunknak kell kidolgozni. Némely tikkelyt lefordítani, mászt megrövidíteni, némelyt pedig — meg is toldani.

mire fordítatnak a' harmintz forintok? — Ide tartoznak: a' béllyeg, mellyet a' Kurir' homlokán szemlélhet minden; a' postapénz, mellyért kinekinek esztendőig hordják az újságot; a' Nyomtatónak bére; a' papiro, melyre az újság és horitékek nyomtattnak; 's végre mi, a' kik ebből élünk (mert mi nem dicsélhetünk azzal, hogy minden haszen nélkül, tsupa hazafiságból fáradoznánk; eme' bölts mondással tartván: *nisi utile est quod feceris, stulta est gloria*). — Első vala a' béllyeg. Erre, ha a' nemfizető Olvasókat a' fizetőkkel összevevesszük, elmegy' a' 30 forintokból esztendőálltal 6; a' postafizetésre, mert még a' Postamester Uraknak járó újságokért is 4 fl. portót kell fizetni, 5 fl. Marad hát ez egyéb költségekre minden fizetőtől 19 forint. Erre még hátra van a' papiro, nyomtató és mi magunk. Annak a' papiroznak hálját, melyre a' Kurir nyomtattnak, mikor ennek taksája pengő pénzben 12 forint volt fizettük húsz forinton, most fizetjük, már

Még hátra van ezen kérdés: Hát

több esztendőktől fogva öt annyin az az 100 forinton. Akkor kinyomtattak 1000 ár-
kust 12, papírozt is a' nyomtató adván hoz-
zá, forintért, most fizetünk érte 26 forintot.

Utolsóak vagyunk mi magunk. E'
se' kis rubrika. Ide tartoznak rajtam
kívül, a' segítőim; mert ezt a' munkát
egy embernek elvégezni, még a' ki úgy
hozzá törődött is mint én, lehetetlen;
továbbá az Expeditoiraím (mert a' Kurir
maga expediatatja újságait); 's végezet-
re, hogy egyéb apróságokat elhalgassak,
rajtam fekszik még, egy önként de Fel-
sőség' helybehagyásával magamra vállalt
kedves kötelesség, a' b. e. Decsi Samuel
özvegyének élelmére 's gyermekeinek ta-
nítatásokra a' Kurir' jövedelméből kiszab-
tott bizonyos summának fizetése.

A' ki ezen környüállásokat meggon-
dolja; tudniillik, hogy egyéb újságok is
melly nagyon megdrágultak, 's hogy a'
Kurir' tsekély jövedelmének melly sokfelé
kell oszlani, lehetetlen, hogy annak
egész esztendőre 30 forintokra határozat-
tatott taksáját soknak tartsa.

* * *

Hogy a' M. Kurir' eránt való rende-
léstételre későre emlékeztetem Tisz-
telt Olvasóimat, az okozta, hogy a' bél-
lyeg' állapotjának megváltozásáról előbb
bizonyost akartam tudni, hogy meghívó
jelentésemet is ahozképpest tehessem. Ké-
rek mindeneket, hogy rendeléseiket fél
esztendőre tizenöt f. tokkal mennél előbb
megtenni ne terheltesse nek. E nek mód-
jai ezek: Legrövidebb 's legközsége-
sebb út mód reá, az előfizetésnek 's tisz-
tán leirt titulushoz a' Postamester Úrak-
hoz való beadása.

A' Postamester Úrak szívesen kéret-
tetnek, hogy az efféle titulushoz ne iras-
sák Iródeákjaik által más féle újságról,
p. o. Beobachterről, Wandererről 's egyéb-
ről szolló rendeléssel azon egy darabots-
ka papirosra, mert ebből a' szokott kö-
vetkezni, hogy az ilyen levelet sem egy-

gyik sem másik Újságirónak Bétsben ki
nem adják: hanem kiszemelik belőlle, a'
mi egygyiknek vagy másiknak szoll 's tsak
ezt adják ki kinekkinék. Könnyü pedig
által látni, melly sok hiba eshetik ezen
kiszemelés' alkalmatosságával.

Másik jó út mód a' Kurirnak rendel-
tetésére az, ha a' T. Olvasók, Bétsben la-
kó esmerősseik, Udvari Agens 's Keres-
kedő Urak, 's a' két Hazából feljáró Ke-
reskedők által rendeltetik újságaikat 's
fizettetnek is érte, de már ezt tsak a'
Kurir' expeditziójának helyén tselked-
hetni, melly vagyon:

Am Bergel Nächst dem Raßensteig No. 518.

A' kiknek jó titulus alatt ment e' le-
folyt fél esztendőben a' Kurir, az ilyenek,
ha megtartják a' Kurirt, ne küldjenek
titulust, tsak arra ne terheltesse nek em-
lékeztetni bennünket, hogy az eddig való
alatt küldjük újságaikat, megjobbítva
vagy, jobbítás nélkül.

A' kiknek a' lefolyt egész esztendő-
ben valamely, egy vagy több darab új-
ságaik el találtak veszni, mi ezeket, ha
kivánnák szívesen megküldjük.

Utoljára az is méltó leszen a' meg-
jegyzésre, hogy, mivel a' levelezésre
nézve most az a' rendelés áll fenn, hogy
a' ki veszi, a' váltsa ki a' levelét: tehát
én, hogy annál több levelet vehessek,
vagy hogy a' véllem való levelezést annál
könnyebbé tehessem azoknak, a' kik en-
gem' egyrölmásról tudósítani kívánnak,
minden leveleimet kész vagyok magam
kiváltani. Tsak irni ne terheltesse nek.

Ha találatnak a' M. Kurir' Olvasói
között olyanok, kik Professor T. Márton
József úrral leveleznek, az ilyenek a' Tisz-
telt úrnál is tehetnek mikor oda külöm-
ben is írnak, a' Kurirra nézve is akár
mi jelentést, sőt a' kik oda pénzt küldöz-
nek, egy úttal M. Kurirért való előfi-
zetést is küldhetnek ugyan oda.

Pántzél Dániel,
a' M. Kurir' kiadója.